

ACC. N:R M. 14063: 1-34.

f.d. älderdomsdomstolens förest.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland

Upptecknat av: Alma Nilsson

Härad: Albo

Adress: Box 17, Försnult

Socken: V. Forsås

Berättat av: Densamma

Uppteckningsår: 1956

Född år 1875 i Skatelöv

Kyrkvärdens ök, kyrktägnings, band och m. m.

s. 1-34.

26/11 56

Skriv endast på denna sida!

Uppgift om berättaren
som deslikes är upptecknare. Den tid som
i uppteckningen gäller före 1880 talet är det
berättaren moder född 1834 och mormodern
född 1803, som berättat för upptecknaren
men hur ofantligt mycket av dessa gamla
kyrkseder och gammal tro hinhålls ej bara
i flera årtidender efter upptecknarens barn-
dom, och ju mer de gamla sederna försvann
ju mera talade man om dem, och be-
rättade hur då va' förr, i vä-an (världen),
barn och ungdom ansåg denna tid ligga
så fastligt långt borta, 30 år tycktes
dem som minst icke en mera. Därför
gånge de alla gamla händelser i minnet,
och berättade dem med glädje och en viss
saknad. På så sätt har upptecknaren fått
mycket som hon endast sett slutet av.

ACC. N:R M. 14063:1.

Något om kyrkoberök under 1800-talet
särskilt under tiden 1840-1900.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND.

Frå uppt.

Vilka besökte kyrkan? Det gjorde så
gott som alla människor, i första hand
predikälldern och ungdom men även
äldrengar i 70-80 års åldern liksom barn
i alla åldrar från 1-2 år, då de låg
vid moderns bröst och "däg-de" eller skr
(Obs! Moderna skulle ej våga följa besöka kyrkan
om hon ej fört barnet med sig.) Det var mest
de som i riket, eller ätt, till kyrkan som kunde
ha dessa småbarn med sig.

? Jo, ibland grät eller "suckade" de,
förr detta öres så g prösten med, och
gladdes öres de många som besökte
hans predikningar. Prästen kände sina
församlingsskolar och vänte i vanliga fall

Att människans enda nöjdhetskälla att komma
till "Guds hus" var att ta just dessa
1-2 ärliga barn med sig, ty detta var vär-
det att vårdas i hemmet under moderns
bortvaro — just dessa barn, bland både
äldre och oftast yngre systrar.

Obs! just denna ålder behövde den nog-
grannaste bevakningen, och här i kyrkan, väl
innesluten i många av de äldre systrarnas
plåge samt en barns stora själ, vilade barnet
tryggt i modersfämnen! Kyrkan sak-
nade ju en uppvärmning, men på grund
av den stora trängseln — man såg
sampackade — så var det ju värt
för tårna och fötterna, därför såg
man vintertiden och bösta skorna
mot varandra, detta ljud kunde
ej ens "kyrke-stöten" tygta.

"Höke-Möten" (kyrkoväktmästaren) som
 ju i förra "kamm" (hand) svarade för org-
 leiken i kyrkan. De äldsta som be-
 sökte kyrkan och hade lång "våg" dit, hade åkt
 efter häst, särskilt de som ägt en gård och
 nu efter försäljningen förbehållit sig "rendantag"
 (=födoråd) för äldre domen, var alltid inget
 s. k. kyrk-lyfts. Sommartiden var det många
 såu gamla som gick till fots, barfota, och
 bar de dyrbara skorna på en klapp på
 ryggen, för att spara dessa, varefter de
 efter att kommit i närheten av kyrkan
 tog på dessa. Ja så gott som alla kunde
 till kyrkan helst varje helgdag. Några
 drens väl av längtan efter fädernas hus,
 men de flesta ville dit för att se och höra
 nyheter. Det som vi senare tidens barn
 lyssnar till nyheterna i radio.

Vid sammanankungen blottade alla män
sine huvuden — de män som stod
vid kyrkporten eller på vägen i kyrkan,
de "bockade" (bögade) sig också, sände mot
kyrkan, alla "kittenfolk" nogo, djupt;
man kände vördnad och andakt inför de
"viga" klockorna. Denna kyrka var ju, som
flera småländska landskyrkor, delad
in i två av en s. k. "stol-gång" (= store gången)
med "stolar" (bänkar) på ömse sidor, "man-
folka stolarna", till höger — naturligt-
vis, och "kittenfolkens" till vänster. Längs
kyrkans långväggar fanns en mindre gång
gänta-entill väggen.

Hur man satte i kyrkan?

Detta sked-
de efter gammal självråd bestämmelse:
de förmögna och jordägande

fortsätte "stolgången" framåt, oftast i säll-
skap med vuxna och yngre barn. Vid
"stolen" delade man på sig mannen gick
in i sin stol till höger med pojkarna
sina. Kvinnan gick in i vänster-stolen
med gräbborna, endast en mycket spräd
"käre" (pojke) kunde få följa med modern in
bland kvinnfolkens. Familjens tjäna-
re liksom de som tillförde deras "stånd"
= tapasare, bogsärfare, fatiga och de enkla-
mate hantverkarsfamiljerna, liksom
knektens, de gick innanför kyrkdörren
av och följde vägen till lille "gängen"
(gången), där de fortsatte fram till den ge-
mensamma stol som kyrkorden sat
i och där var de hade rätt att sitta.
Helt naturligt träffades rika och fatig-
a i stolens mitt — när man trängde

på från "stolens" begge ändar, här kunde således folket bli lite "kop-a-blanna då" (kopblandade) men då "känne" ju ingen "menika" hjälpa.

Kyrkans alla "stolar" var nummererade så med förteckning långt fram mot altarsringen, här hade man bättre utrikten till altaret och vad som där försiggick, men de som hade sin stol ringfäst i kyrkans mitt hade ju den bästa utrikten på folket, som "kläre" (klara) fram på store gängen — detta var också mycket intressant — ja, tänk-a-na-me! (=tänk så roligt) å få titta på då "männa" "köke-bladda" folket, då va ju "männa" rika som "krämnade" se, å fina gramma rengörda, å gräbbå som "kaddde se" (kotteterade), å en kop-a hade konarr

i sko-donen, för di ville att folk skäde
höra nå di komme, å titta på däm.
(Jo knarr i skorna då känne di "merte" sko-
makare göra om nänn ba däm.)
(då va bara att di "täckte" hål om å "flacka-nylän"
i en liten läderbit som sen ledes in i "stäng-
et" (= skons fot oer). Ja "sämna" kanske einte
räddde för att, attam skon skrek efter
fuktighet. De var kyrkfolket som
nu innekont t.ex de prämts bänken
fick eint i advents söndagen (= nya kyrka-
året) flytta ner till dörren i en enda "tak"
(tag) för "täckes" [sådan] var ordningen,
å då plättes (= flyttades) stolar bara
en gång om året. Den som satt här
nere vid "knektstolarna", den kan
säg einte mycket av att då gramma
fäket, å einte heller av det högtidliga

emvid autoret, å "skönt" (mörkt) å
"dänt" va då ju där nere, om då
inte va kyrkoparad för knektarna
förtas, för så fann liksom de två på.
då som hörde ku i knekta-stolarna.
De (= knektarna) va ju alla uniform-
klädda å hade gevär på sig, å knekte-
na fick inte "seta" utan va "stå-a-ners"
(stående) under hela budtjänsten —
å "uten" i då an: ana knekta hade
"månsta/å" (muntasch) men då
hade såsom andra manfolk.

Kyrkoparader drog alltid mycket folk.
till kyrkan, folk gladdes åt att se blå
uniformer å blanka härringknappar
å sen va då ju officerare med, som
skulle inspektera knektens utseende.

8 Detta kyrkoparaderna blev också som

ett slags reklam för knektatjänsten.

Kyrkans sittplatser Varje gård
eller "by-Lag" (= by med
avflyttade gårdar) hade antalet sin storlek
1. a 2. stolar i kyrkan, dessa var saredola för
alla som var mantalsbörjarna i dessa gårdar.
De förnämnda platserna var sedan de
som ville närmast "stolgången". Den
ödmjukare och själsligt fina morsan eller
storbrorden, som nu fört intaget den bästa
platsen med anledning av att han kommit
förrt, den han en. han flyttade sig enät
stolen. Men om den värtkommande
besökaren inte var så rik som han —
han — men många "stor-värdiga" både
"hässbörnå" (= husbörnå) liksom deissas
häss-börnå-moror, de "lätte" de inte
ett "tecken" (= dugg) utan "lätte" (lat) alla

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

9

"hine" (de övriga) gå förbi sig en i stolen.
 Vissa personer hade vid vissa tillfällen
 rätten att sitta "gäster" (närmast stol-
 gången det var framför aut brud och brud-
 gämn som kunde sitta här men på var
 sin sida om stolgången — naturligt-
 vis. Obs! Även som niqts i kyrkan
 besökte de naturligtvis bruds-tjänsten, men
 även de brudpar som under vita niqts
 niqts i prästgården eller i sina hem
 "för" alltid till kyrkan för att visa sig
 och sina nya, mer eller mindre dyrbara
 brudkläder. Tingen gick så "tråkigt"
 en brudparet länge en[ig] i stolen
 utan att gå förbi dem och "lätta" (lät)
 dem behålla försämrade platsen.

Om de hade brudfölje? ja, de rike,
 10 men även den fattige drängen och lej-

gräbban" (= den leids gräbban = pigan) fick
alltid behålla denna förenäma plats
då de första söndagen efter vigeln besökte
sin sockenkyrka.

Kyrkogångskvinnan. Här om kan läsas
i 1819 års av Konungens
stadfärdade psalmbok, under rubrik Barn-
och kvinnornas kyrkogång.

Den kvinna som föt barn, och
på grund av sin havandeskap ej på fle-
ra veckor mågat besöka kyrkan, utsägs
även att minst 4 veckor efter födelsern vara
oren ent. 3 dy. Morbok. Då hon nu åter
vände till kyrkan fick hon på grund av sin
orenhet ej inträda här utan att först
ha blivit mottagen av prästen.

Det var en vackert ceremoni, men den
måste ju alltid utföras strömt innan-

för kyrkdörren och då prästen iklädd
"kappa" (prästhoppa) krag och handskar
mötte honom här (han kom storgången från
altaret) och kvinnan mätte i knäböjande
ställning på den långa pall som kyrk-
värdaren ställt fram "i Mars" öre gången
(för att inga andra kyrkohesökare skulle
gå in i kyrkan och störa ceremonien).
Efter denna, räckte prästen sin hand åt
kvinnan både som ett välkomnande
och även hjälp upp från den obekväma
ställningen, kvinnan sade då alltid
tack samt sag för prästen — som
östervänd (oftast flera gånger) bort till
sakertian. Kvinnan hade alltid i
sin sämsta tes denna ceremonien-
hjälp det en gång — oftast gud-
mören åt barnet, vilket då lades

tidigare. Eller om denna var förhindrad någon släkting t.ex. en svägerska fänges gämnal kvinna, oftast en jämnåring.]

Nu kallades denna för "före-gänges-kvinnan", hon gick nemlig fram för den som rygs tagets i "köket". Fram till hennes stol, gick först värv in i stolen, och den andra (som kyrktagets) steg efter, och blev också "seta-mers" (setta med) återut-förmanade platsen också, även om hon var aldrig så fattig, ingen menynka om än aldrig så rik, gick förbi en som tagets i "köket".

De ogifta mödrarna?

Nej, de behandlades icke på detta sätt, de skulle "skreptas" först, inne i Sakrestian, samt innan dess dörr, som ledde in

i kyrkan knäfalla här på en pulare
och inte stoppad på — vilket hade
 varit fallet med den på som de gifta möd-
 rarna fick knäfalla på. Obs. Denna
 a gifta moder befann sig nu således i närhet-
 en av den lilla gängen, och återvände nu
 ner till sin stoll i mid vägen, så obe-
 märkt som möjligt. De flesta av dessa gift-
 a mödrar hade dock en väninna eller
 lite äldre kvinna = gift, som mötte eller
 inväntade henne här, samt höll henne
 säkert i stolen, ty det såg antydligt
 ut att hon gick direkt till sin hem som hon
 ledde något, direkt från "Kriptonen".
 Denna andra kvinna som nu så
 jämte den "Kripta" brukade medföra
 lite pers eller hjärt styrkande drappar
 och bjuda den — ofta hårt med-

tagna "skriftade" ogifta modern på.

Uppstecknaren av det svenska att upp-
teckningen blev out för lång om den folk-
liga ceremonien i kyrkan med ljudning
av kyrkkryddor skall berättas. Jag inbråk
er här där för endast till att berättas att
i vad det angår den gifta kyrkogångs-
kvinnan, så såg oftast hennes make
i sin stol — till höger — ytterst — mot
koret, men storgången mellan sig
kelt naturligt. Oftast hade dessa
makar sedan en liten ljudning för släkt
och vänner, som de sökte upp på kyrk-
backen. Denna lilla festlighet sked-
de oftast i kyrk-hallen. Och atgjord
god smörgåsar samt dricka och
brännvin. Out hade med-
fört från hemmet, intingen i s. h.

S. K. Matsäcks skrin av trä (stolte) som en
menne kaffertjeller och så: Om årdon-
et betod av en årdonare S. K. Kärre, i dess
rejonliga "Kärre-Låda". Detta var också
en del som man får se i kyrkan, där
man såg på sina förutskända platser.

Vad kyrkförmen angår: så var detta
den enda gång den gifta kvinnan ked-
rades med anledning av sin barn-
a-födsel. I admanhet ansåg

man att den ogifta måtte till kyrkan
för att "skämmas" = brännmärkas,
hon som brutit mot den lagens
strängaste bud. Hon var också

mödd och tvingen = fongen = tængen
ty om hon ej "skriftad" hade hon ej
fått gå till naturarden, och detta
hade efter 1800 talets tro och sed

ACC. N:R M. 14063:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

17.

Varit något förskräckligt, då hade han blivit hemfallen åt enlig fördömsl. men efter det han i Ödby utskut erkant sin synd inför prästen. Kunde han få nåd.

Så rent som 1940 såg upp-
tecknaren av detta den kyrkspacc
som förr använts åt ogifta mödrar
i Västra Torsås kyrka, nu användes den
ej, men bevaras som en kuriositet i
församlingens kyrkas arkiv.

Seremonien med kyrkotagning
har nu helt dött ut.

Den har självdött.

Det var nog de ogifta som började
med apphörandet. Fram på 1880-

1890-talen. De lättestätta, å gå,
å skreftas, tiderna blev bättre och
de ogifta mödrarna kunde resa

ut och få arbete atorn socknen kan inte
 rent av till Skånes hufvud, eller som kunnat
 priga till Danmark eller Tyskland
 Och så glömdes hela historien, och när man
^{säger} såg att det gick ann, att strejka, så
 följde desse exemplet. De första möder
 na slutade delvis på grund av upplys-
 ning. Tidigare hade man ju tro att den
 s. k. "kedna" (hon va he-en) trämmen, var
 ända till hon "tackat prästen" (vanligt att be-
 atsa för alla andra makters onska och
 skadegörelse, hon kunde bortrövas av
 troll och hon kunde förgöras av trocken-
 niga människor. — Ja, själva sargar-
 na "hade vär" (nåder de) ic till
 dessa stackars "he-e-na" (eller kan
 ande trämmen) Och rev, med förskärlek
 i hjärt jant denna. En bidragande

orsak kunde också vara den nya tid-
andan. Och möderna, som bångde
sig fram. Det blev nu i slutet på 1880-
90 talet modernt att döpa barnet i
hemmet (i stället för kyrkan, kökenstugan
eller på pastoratsexpeditionen) samt vänta
därmed så länge 6-8-10 veckor tills
barnafödelsen samtidigt kyrktogs
(även i hemmet) och då ändå prästen
var där för dopets skull. Under alla
dessa veckor man väntat på båda dessa
ceremonier hade man ju sett att det
gick om för en "he-e-en" kvinna att
både gå till sender bär himmel, samt
om det en nära anförvant jord-
fäster desto mer i denna, samt tege
andra t. o. m. främmande personer
i hand, utan att oroa dessa

ACC. N:R M. 14063:20.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

20.

eller ^{kon} själv bli skedd, vilket aldrig skulle
kunna ske t.ex. kring 1800 talets mitt.
Inte heller antecknades sådant i kyrkboken.
Ty man gick inte heller så ofta till natt-
varden ^{nu} människorna själva trängde
av sig en del förpliktelser som de fört
hant mot kyrkan. Genom förfrågan
— av reptecknaren, i brev till min
gamla hemort, har en 40 årig fru svar-
at att henne eller hennes granor i
Grensåsen skälör, gått sig bekant
att någon kyrktagets sen 1930 talet
då de såg en ung moder med Marga-
reta-flätter, kyrktagas i V. Torsås kyrka
(dock möjligen prästfruar tillägger här).
Inte heller i Döderhult församling sen
mycket länge tillbaka, s.k. kyrktagning.
Vad upphörandet: beträffande de s.k.

"kyrkogångs-jellen" i kyrk-stallarna Lär
för samlingens präster ha till sikt förhållande
dessa därför att många av de inlysta — liksom
som ~~vad~~ värden sök sig fräls.

Vid barn dop i kyrkan (= endast sommertid)
satt gudmor med
barnet alltid ytterst i stolen, mot stol-gången
dessa var hennes och det lina barnets kedlers
plats den dagen, hennes make=gudfadern: satt
också ytterst i sin stol på höger sida. Utom
de manliga & ogifta faddrarna var oftast
barnets fader i detta sällskap, de ogifta kvin-
liga faddrarna satt hos gudmor, de var också d.
Ofta var någon man+kvinlig fadder sek-
on eller "sejmonas-barn" (=kuriner)

När fadderskapet med gudmor i tullen
gick fram till barnet, ländade på hennes,
gav det på hennes vänstra bröstet

Enl. gammal fockia som gudmodern
uppförande under dopet i hög grad är emärkt
på barnets framtida och levnad, särskilt då
förstånds gaverna; steg 2. ex. gudmor läsa och
ledigt fram på gängen mot att det skulle barnets
levnad bildligt talat bli läst på levnads-
vägen, i annat fall mötsalen (därför skulle hela
aldrig en barns vänna bli gudmor, så
gudmor sorgen eller laddat kunde även barn
emärkas på barnet i framtiden, det kan en
barns kenne. För att hon läsa högt och rent
på prästens frågan om barnets namn, fick bar-
net läsa för att läsa sig läsa. Stora problem
kom barnet att stå inför om gudmor
ej skötte sig efter gamla välkända regler
under dopet, därför sökte alla att på
höra och se på gudmoran, och

ACC. NR M. 14063:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

23.

de som satt längst nere i kyrkan eller
invid lille gängen, men de som sett något
berättade noggrant för dessa hur det hö-
gåt, antingen på hemvägen eller vid
hemkanten, och särdeles nog, för de som
mät stanna hemma från kyrkan.

Det ansågs skamligt att komma ut
för sent till kyrkan, den t. ex som strö-
de upp på "Höje-brät" (= den höga bytningen
eller "bjä-ät" (herget) nere från "Gröne-källe"
(troligen en gammal offerkälla) och vicken
man "hyddes-de" (snyggs de) till sig lite
efter prömedan. — Denne som nu strö-
ade upp mot kyrkan, han skyndade på
stegen, när han hörde att klockorna
började sin sammanklingning, det
var — som sagt — eller att komma en
93 så sent som efter det tynda-bekän-

-naken läste, och borde vara med om den-
na, och så gåt som alla föll på knä. Här
sänder, såmt skrytde sitt ansikte, antag-
-en med "kanna" (handen) eller hellare med
"köke-näsduken" (denna var vitare och fins-
re än "smyt-e-nästduken" (aus de vuxna
hade "färu" = "vi näst-dukar med sig"). De
flerta vuxna människorna läste
sunda-bekännelsen högt, eller halvhögt
efter som prästen läste. I långa av de äldre
kände sig djupt gripta sänder denna
Guds! Man såg ofta ansiktet och gråta
i kyrkan under denna tid, antag-
-en ~~prästen~~ sänder sin predikan talade
Lagers hotfulla språk, eller
vilket var sämst: bekann Guds
stora kärlek till människorna.

De kyrkliga menigörelserna mottogs

med största entusiasm i första hand på
på de sjuka som begärt förböner, i våra
syndadomsfara häls "twa-gånge" böner.
då lyssnade man med stort entusiasm för att
veta vilka som låg sjuka. Dessa förböner
i kyrkan upphörde så småningom och sen 1910-20
let helt slut. (de jälvdog.)

Ännu i slutet av 1800-talet var man som förut
sagts: mycket kyrkiken (syfiken på god-
morans = den hemliga gifta padderns)
betende, under dopakten. Junt på gud-
morans tittade och "lydde" ana.

Ibland kunde det gå andeles korrekt, efter
gammat sed, men flera gånger lär gud-
morarna glömt barnets namn (obs. i 1800-talets
första del kunde ej alla skriva - som nu, utan
gudmor måste mentligt tala om för prästen
och barnets namn) då fick folket

höra, ibland kunde det gå riktigt "lurigt"
 till, som när t.ex. det hände att en gudmor
 på prästens fråga: vad skall barnet heta?
 Svaret blev: Skakel = ~~skaf~~ Skakel!
 prästen tänkte sig ha hört fel och upprepade
 frågan 2-3 ggr. Svaret blev det samma
 slutligen såde prästen omäntro pojken ska
 het Axel? ja Varest! "Skakel" "här g"
 nu "men" ja, att det) ja ja vieste
 vår då: att då va "känst-slars" (något
 slag) av hörtegg. = Skakel eller
 Axel. Sedan glömdes ju sen, knappt
 allri" [knappt aldrig]. Skak barnet
 senare dopakten ansågs det bli en
 god sångare. ja en hade packat att så
 få se: denna dopelse, var det flera
 barn och av olika köndöptas pojkar
 först, men många gudmor ville

då ingen levande råd, ty hon vände väl att
enl. gammal folksko skulle den flicka
som döpts i samma vassvattnen] som
en pojke — bli skäggig på hakan.
Ja såde man viss emellan det synes ju
att detta "slår en" (= stämmer) för den, eller
den, gräbban, som nu ä "voken", "konq" ä
döpt i samma "vass" som, den eller den,
"he-on", ä "kon-q" ä — som en vet, inte
så lite "skägg-i-ä" (= skäggig). Ja därefter
talades om på "höke-väjen", hem,
Men nu snart steg prästen upp på
predikstolen ä hade en "vit-ä", "ilce-ä",
grann-ä, lomme-ella, som det också
kallades "snyte-näsduk" i vänen
han "höet" (höet) bara i den "äjne" (ena)
"sneppen" (snibben), ä sen hängde näs-
duken helt utlaggen ner över predik-

stolen, å ibland "veftade" han "te, må' ann"
snöt focket. Han "smätte" (snöt) sej/aler,
i ann, utan hade "ann" som en pyddla,
snöt den svart = "sa-a-la" präta-rocken.
"Fäst-aura" (aura fört) på präten kom
opp på predikstolen så vände han opp och
ner på tenns-gläret, som ju sto på
predikstolen, på då aiet kände han
sin seiker länge han predikte (men blev
klodig panns och så (vilken nu 1956 åter-
frennets på en auktion och återbördats till
kyrkan.) ja, för att alla skulle få
se vad som föregick hit till, hade
många småväxta stätt, hela tiden,
föredrar brukade alltid lyfta upp
sina småben 6 — 10 åringar på
stols-brödan framför sig, detta skym-
de ju artiklen för annat folk. Särskilt

ACC. N:R M. 14063:29.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

29.

för dem som satte ner i kyrkan. Ja nu var det
lugnt medan prästen predikade, ofta hände det
att någon — eller några böna besökare "dura-
de" (sommade) men folk var snälla mot hin-
andra (varandra) på den tiden, o' antingen stötte den en
som ande eller skickade honom sin smula, så han
fick luktas o' nyssa, o' "kvicknade" då till.

Ja detta bland manföken, kvinnorna hade
kyddas-dosor med ingefärsbitar eller "dröpa"
(droppar) på "söki-å" = socker, i små bitar, som de
stämde från den ena till den andra, tills den vädde
den som ande. På vintern sov ingen, för kys-
an, men många voro uttrötade kanske
enman de gick från hemmet (Landskyddens
folk har mycket arbeta = nödvaror till ännu
på söndagen och sen kanske "niel-a-mis"
att då till förs, många somnade så fort de
29 satte sig (För längre sin gick i kyrkan)

Kyrkväktaren omkring tio de sovande och väckte
den genom en stöt — med en fråk i ryggen
Men nu fram på 1800-talet var sederna hu-
manare — men väktaren hade ju äro't ök-
sammet, kyrkstöten = "hökestöten". Ja sen
var det lysningar till äfternåp — nå prästen
enl. Mångas tycke: äntligen söde Amen.

Nu börjades några minuter senare — uppläs-
andet av kungörelserna om så't möjligt
skickat några år senare t.ex på 1890-talet
skrens och upplästes upp på anslagstavlor
på kyrkbacken och något årtal år senare
annonserades i ortstidningarna det gällde
auktioner på lösören och gårdar, kortsprung
— "klivgor", och auktion på skänegrisar.
vilkas hörs vid någon lada invid en
väg där grisarna måste fram sen de
30 pluckats av godstågets järnka vidhängar

ACC. N:R M. 14063:31.

station t. ex Torne eller Grenilön, ja nu var
det mycket nytt att lyssna på, Männan var
mycket intresserad av kungörelserna, men
många kvinnors som ensamma besökte kyr-
kan måste vid hemkomsten nog geant redö-
gå för kungörelserna, liksom vad ant an-
krat som hänt i kyrkan, helst kunna
återge prästens s. k. "Inngångs ord" till sin
predikan, vilka psalmer som sjungets
"håcka" (vilka som var döda under veckan
håcka då lytt för, samt vilka som
"offrat" (gott tackoffer till kyrkan och de
flötiga (=hufattighkaisen). Vid en hustrus
kyrkotägening söndagen förut hade all-
tid mannen — gått in i sakertian och
som offer lemnat pengar, t. ex på 1860
— ~~1860~~ talet samt an (5.) daler = 2,50 eller
9. daler = 150. Eller rent av 2 riksdaler

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

31.

banko, d. v. s. f-enkel ger till så mycket att så 3
riksdaler till kyrkan, och dessutom några
"skilling" till de fattiga. Dessa offer läse
prästen upp från predikstolen, då var
alla spända till det yttersta för att höra detta
Och det gamla bibliska ordet "Offra" an-
vändes, även daler och skilling-räkning före-
kom länge just här i Warend, Holstens Länga
i hela Småland, (många voro närliggande
uppteckna här). Det mesta av vad
man hört och sett i kyrkan dryftades
sedan på kyrk-backen, och ej kyrkogården
utan platsen utanför kyrkans grändar
här behandlades också många världsliga
affärer, försäldrar rådde, och samtalade här
med sina aflyttade barn, systrar, släkt
och vänner, man hade ju varken post eller
telefon, ja tillverligen sändes ett och annat

brev sörskut fram på 1860-talet då emigrationen
 kommit i gång, dessa brev utdelades då just
 vid, eller emellan kyrkan, då fick många se, och
 kunde sen berätta: Tänk-a-na-me! (tänk!) Den
 ena den fick brev i så, ja såg när brev budet
 sänder t. ex psalm-sången, stödde sig utanför
 "stolen" å petite eller "veftgård" (vinkade) åt den
 som skulle ha "au". å gödöck-a-na-me!
 Känne "hen" (den andre) svara "änras" häcken
 å "baanen" som skrenet? "Mönne" lötte (lyckte)
 att då va mest lika röligt på hemvägen som
 då "vatt" i kökan, folket gick ju i flockar
 å kälsade på varandra (om de g. såkats förut.)
 vad den ene g. uppskrutat, hade en annan
 sett, och kunde vidare allägga hela släkt-
 regentret, över t. ex dem som det lytt till ak-
 tenkap för. Obs! Ordspåket säger: Då å sli-
 ella "fämi" folk ska gifta se, (sig) å "slri"

Den som ej besökt kyrkan satte sig vid ett fönster — eller gick upp till store vägen för att titta på kyrkfolket, det var en slags ersättning för att han mått stanna hemma. Han såg de olika befa-lagens sällskap, kom någon åkande efter häst och ej lät sin atgamle fattige granne åka sade han: "Jaha: då ä väl du di rike ha 'fäcken' (sådant) kör-tjänstom så att di fattige 'känna' gå, ette [efters]."

Det ansågs länge, — ja fram till cirkelskeftet ^{stämning} att ej besöka kyrkan menst va varannan helgdag, det var också skamligt att visa sig ute på vägen, om man var frisk och ej besökt kyrkan, därför var alla rädda för att möta kyrkfolket.

Även ett stugfönster invid "store vägen" "känne" en (en) på ~~hä~~ si "möet."